

รูปแบบการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

The perceptual forms of people influencing ecotourism
in the upper Northeastern region

สมเกียรติ ศรีปัดถา¹ สืบชาติ อันทะไชย²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ประการ คือ 1) เพื่อกำหนดตัวบ่งชี้และองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และ 2) เพื่อศึกษารูปแบบของความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน สมมติฐานของการวิจัยคือการมีความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่าง ต้นทุนของการท่องเที่ยว การรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว การใช้ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว ชุมชนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และ ทักษะจิตต่อระบบนิเวศของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้แก่ จังหวัดอุดรธานีและจังหวัดหนองคาย

ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนมีองค์ประกอบ 5 ชนิดและตัวบ่งชี้ 24 รายการ คือ ต้นทุนของการท่องเที่ยว การรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว การใช้ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว ชุมชนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และ ทักษะจิตต่อระบบนิเวศของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากนี้ยังพบว่า มีความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างองค์ประกอบด้านต้นทุนของการท่องเที่ยว การรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว การใช้ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว ชุมชนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และ ทักษะจิตต่อระบบนิเวศของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำสำคัญ: การรับรู้ของประชาชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

Abstract

The two purposes of this paper are 1) to determine indicators and components of ecotourism in the upper northeastern region and 2) to find out a model of the relationship of the components of ecotourism in the upper northeastern region. The hypothesis of this research is there is a positive relationship between costs of tourism, perceptions from tourism benefits, exploitation of resources, community supports the development of tourism and attitudes toward the ecology of the ecotourism program. This is a survey research In the northeastern region: Udon Thani and Nong Khai.

The study found there are 5 components and 24 indicators for the ecotourism in the upper northeastern region that is costs of tourism, perceptions from tourism benefits, exploitation of resources,

¹ อาจารย์ ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

² อาจารย์ ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

community supports toward the development of tourism and attitudes to the ecology of the ecotourism program. Besides, it found the positive relationship between costs of tourism, perceptions from tourism benefits, exploitation of resources, community supports toward the development of tourism and attitudes to the ecology of the ecotourism program.

Keywords: residents' perceptions, ecotourism, exploratory factor analysis, confirmatory factor analysis

ความเป็นมาของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมธรรมชาติของมนุษย์ที่มีมาแต่โบราณ เนื่องจากสัญชาตญาณของมนุษย์มีความอยากรู้อยากเห็นสิ่งแปลกใหม่ จึงมีความพึงพอใจที่จะเดินทางท่องเที่ยว ทำให้การท่องเที่ยวมีการพัฒนาเจริญขึ้นเป็นลำดับจนกลายเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งมีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจ ในขณะที่เดียวกันการท่องเที่ยวก็มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งด้านบวกและลบ ในด้านบวกได้แก่ การเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจให้ดีขึ้น สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้คน เกิดความสามัคคีในสังคมและความร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและกระตุ้นให้เกิดการรักษา และปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น ในด้านลบ ได้แก่ ความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงค่านิยมของท้องถิ่น การทำลายสภาพแวดล้อมโบราณวัตถุและโบราณสถาน และความประณีตทางศิลปะที่เสื่อมลง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการวางแผนและควบคุมการท่องเที่ยว ถ้าหากการท่องเที่ยวปราศจากการวางแผนและขาดการควบคุมที่ดี จะทำให้สภาพแวดล้อมเดิมเสื่อมโทรมหรือสูญเสียไป ทำให้คุณค่าลักษณะเฉพาะบางอย่างของพื้นที่นั้น เช่น สภาพภูมิทัศน์ ลักษณะทางกายภาพ ลดน้อยหรือเสื่อมสูญไป การท่องเที่ยวจะเป็นตัวการทำให้แหล่งท่องเที่ยวเกิดความสกปรก เกิดการทำลายสภาพป่า และก่อให้เกิดสิ่งแปลกปลอมและ

วัฒนธรรมต่างถิ่นขึ้นในชุมชน แม้ว่าผลเสียในด้านต่างๆ จะเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ทั้งหมด ถ้าหากมีการวางแผนและการควบคุมการท่องเที่ยวที่ดีแล้ว จะช่วยรักษาสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้นได้ด้วยการกระตุ้นให้คนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง หรือแม้แต่นักท่องเที่ยว ให้ความสนใจและตระหนักถึงคุณค่าของสภาพแวดล้อมที่ดีในบริเวณนั้น จนมีการวางมาตรการบางอย่างเพื่อจัดการเพื่อปกป้อง และเพื่อเพิ่มคุณค่าของสภาพแวดล้อมนั้น (ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดอุดรธานี, 2549)

จากสภาพปัจจุบัน ถึงแม้ว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเกิดและเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว พัฒนาการของแหล่งท่องเที่ยวและรูปแบบการท่องเที่ยวสมัยใหม่ ซึ่งเน้นจำนวนนักท่องเที่ยวและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจในระยะสั้น โดยไม่คำนึงถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวแต่ละแห่ง กลับเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ทำให้แรงดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวที่มีต่อนักท่องเที่ยวลดลง (เศกสรรค์ ยงวิชัย, 2546)

ดังนั้นประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียในชุมชนควรมีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่ง Gursoy and Rutherford (2004)

กล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้เพิ่มรายได้และเกิดการจ้างงานในชุมชน ชุมชนจะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มนันทนาการและสันตินาการ (Gursoy et al. (2002; 2009) นอกจากนั้น Choi and Murray (2010), Crouch and Ritchie (1999) พบว่าประชาชนที่พักอาศัยในชุมชนรับรู้ว่าการท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางบวกต่อเศรษฐกิจของชุมชน เช่น ความหลากหลายของธุรกิจ รายได้จากภาษีเงินได้ มีงานทำตลอดจน Nunkoo and Gursoy (2011) เสนอแนะว่าประชาชนที่พักอาศัยในชุมชนรับรู้ถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น คณะวิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการรับรู้ของประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี และหนองคาย เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการวางแผนทางหรือยุทธศาสตร์เพื่อยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดและท้องถิ่นต่อไป

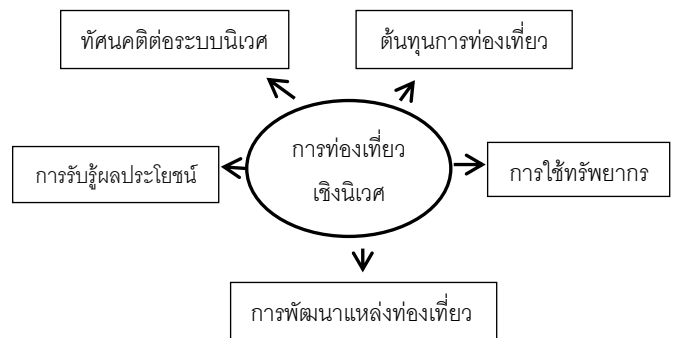
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อกำหนดตัวบ่งชี้และองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
2. เพื่อศึกษารูปแบบของความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้านต้นทุนของการท่องเที่ยว การรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว การใช้ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว ชุมชนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และทัศนคติต่อระบบนิเวศ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย เรื่องรูปแบบการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ ได้กำหนดกรอบแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีองค์ประกอบ 5 อย่าง คือ ต้นทุนของการท่องเที่ยว การรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว การใช้ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว การสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และ ทัศนคติต่อระบบนิเวศของการจัดการท่องเที่ยว ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด รูปแบบการรับรู้ของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สมมติฐานของการวิจัย

การรับรู้ของประชาชนมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ประยุกต์ใช้เชิงปริมาณ โดยวิธีการสำรวจ (Survey research) ซึ่งเป็นการศึกษาแบบเปิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2 แห่ง คือ วนอุทยานแห่งชาติวังสามหมอ ภูผอยลุม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดอุดรธานี และอำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย

ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวของ 2 จังหวัด ได้แก่ อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี และอำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย จำนวน 12,969 ครัวเรือน และ 24,201 ครัวเรือน กลุ่มตัวอย่าง

ที่ผู้มตัวอย่างอย่างง่ายโดยวิธีการจับฉลาก จำนวน 320 ตัวอย่าง ตามสูตรการกำหนดตัวอย่างของ (Taro Yamane)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ตัวแปรลักษณะทั่วไปของนักท่องเที่ยว ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรสระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้ของท่าน (บาท/เดือน) และภูมิลำเนา เป็นมาตราส่วนแบบตรวจสอบรายการ

ส่วนที่ 2 ตัวแปรด้านการรับรู้ของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ ต้นทุนของการท่องเที่ยว ประกอบด้วยตัวบ่งชี้จำนวน 4 ชนิด การรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ประกอบด้วยตัวบ่งชี้จำนวน 6 ชนิด การให้ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วยตัวบ่งชี้จำนวน 5 ชนิด ชุมชนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วยตัวบ่งชี้จำนวน 4 ชนิด และ ทศนคติต่อระบบนิเวศประกอบด้วยตัวบ่งชี้จำนวน 5 ชนิด เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนแบบประมาณค่ามีเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert's scale)

แบบสอบถามจะครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการศึกษา โดยเลือกใช้ข้อคำถามที่มีความสอดคล้องของเนื้อหากับวัตถุประสงค์ตั้งแต่ 0.67-1.00 จากนั้นวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.85

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลคุณลักษณะกลุ่มตัวอย่าง ใช้การแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ ตอนที่ 2 ตัวแปรด้านการรับรู้ของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้วิธีการสถิติวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

(Exploratory Factor Analysis) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ตัวประกอบหลักและวิธีการหมุนแกนแบบแวนแม็กซ์ (Varimax rotation) และวิธีการสถิติการวิเคราะห์เชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ไคลค์ลียูตสูงสุด (Maximum likelihood) เพื่อวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบซึ่งใช้ในการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

ผลการวิจัย

คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง จำนวน 246 คน (ร้อยละ 77.00) และเพศชาย จำนวน 74 คน (ร้อยละ 23.00) กลุ่มตัวอย่างมีการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ จำนวน 147 คน (ร้อยละ 46.00) และระดับอนุปริญญา จำนวน 128 คน (ร้อยละ 40.00) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจำนวน 218 คน (ร้อยละ 68.00) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือนเป็นจำนวน 166 คน (ร้อยละ 46.00) และมีระดับรายได้อยู่ระหว่าง 5,001-8,000 บาทต่อเดือนเป็นจำนวน 90 คน (ร้อยละ 28.00)

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของการรับรู้ของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจได้ค่าสถิติ Bartlett's test of Sphericity เท่ากับ 1,601.255 ค่าองศาอิสระเท่ากับ 276และค่าความน่าจะเป็นเท่ากับ 0.00 และค่าดัชนีไคเซอร์-เมเยอร์-โอลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy: KMO) ค่าKMOเท่ากับ 0.844 แสดงว่าเมตริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ไม่เป็นเมตริกซ์เอกลักษณะ สามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันได้

จากตารางที่ 1 พบว่าตัวแปรที่วัดองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 5 ด้าน คือ ด้านต้นทุนของการท่องเที่ยว (Cost) การรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว (Benefit) การใช้ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว (Use) ชุมชนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (Gov)

ทัศนคติต่อระบบนิเวศ (Attitude) ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.356 – 0.805 และ Eigen values มากกว่าหนึ่ง นอกจากนั้นค่าความแปรปรวนที่อธิบายได้ร้อยละ 68.872 จากตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของตัวอย่าง

ตัวแปร	ประเภทขององค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ				
	1	2	3	4	5
การท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมในชุมชนของท่านเปลี่ยนแปลง(X_1)					0.801
ประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวมีความลำบาก(X_2)					0.736
ราคาสินค้า การบริการเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากการท่องเที่ยว(X_3)					0.576
การสร้างโรงแรม รีสอร์ท ทำลายสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ(X_4)					0.590
ประชาชนมีโอกาสในการทำงาน(X_5)	0.776				
เพิ่มโอกาสในการเลือกซื้อสินค้า บริการ(X_6)	0.708				
มีสถานที่แหล่งพักผ่อน บ้าน 텀(X_7)	0.766				
ชุมชนมีรายได้เพิ่ม(X_8)	0.790				
ท่านชอบไปสถานที่ท่องเที่ยวในเวลารว่าง(X_9)	0.498				
แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีที่สุด(X_{10})	0.518				
ท่านมีความพึงพอใจในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ(X_{11})				0.685	
แหล่งท่องเที่ยวแสดงออกถึงความเป็นตัวท่านเอง(X_{12})				0.608	
ชุมชนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามแหล่งประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ(X_{13})				0.714	
ชุมชนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามวิถีชีวิต(X_{14})				0.775	
การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีกิจกรรมร่วมกัน(X_{15})				0.356	
การรับรู้เกี่ยวกับหน่วยงานของรัฐพัฒนาอาชีพ(X_{16})		0.711			
การรับรู้เกี่ยวกับหน่วยงานของรัฐเก็บภาษีเงินได้เพิ่มขึ้น(X_{17})		0.715			
การรับรู้เกี่ยวกับลดการเคลื่อนย้ายแรงงาน(X_{18})		0.805			
การรับรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงสาธารณูปโภคพื้นฐาน และคมนาคม(X_{19})		0.698			
การรับรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ(X_{20})			0.570		
การรับรู้เกี่ยวกับต้นไม้ สัตว์มีสิทธิเหมือนกับมนุษย์(X_{21})			0.717		
การรับรู้เกี่ยวกับโลกมีทรัพยากรที่จำกัด(X_{22})			0.707		
การรับรู้เกี่ยวกับความสมดุลของธรรมชาติ(X_{23})			0.707		
การรับรู้เกี่ยวกับธรรมชาติไม่สามารถอยู่กับภาคอุตสาหกรรมได้(X_{24})			0.719		

ตารางที่ 1 (ต่อ) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของตัวอย่าง

ตัวแปร	ประเภทขององค์ประกอบของการจัดการการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ				
	1	2	3	4	5
eigenvalues	9.756	2.409	1.811	1.345	1.208
% of Variance	17.039	16.044	13.538	12.614	9.677
Cumulative %	17.039	33.044	46.582	59.196	68.872

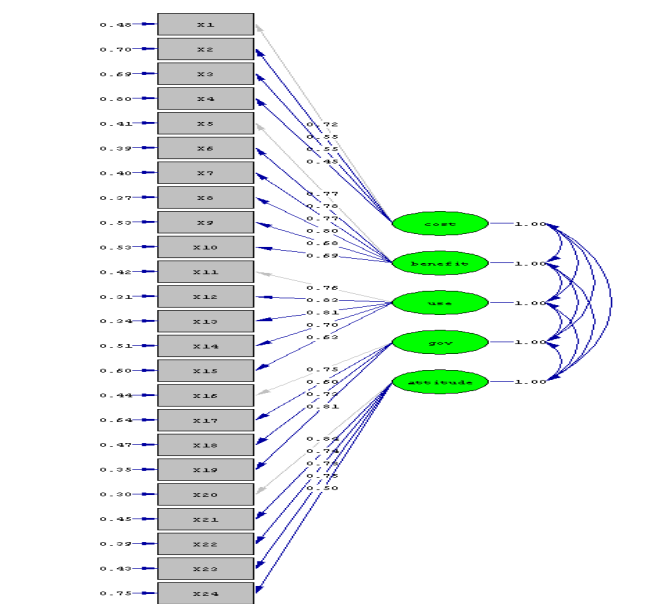
ที่มา : ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของการรับรู้ของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของ
การรับรู้ของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การวิเคราะห์ข้อมูลของแบบจำลองการวิจัยโดย
ใช้โปรแกรม LISREL 8.30 (Joreskog&Sorbom, 1996)
ด้วยวิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์ และทดสอบ

สมมติฐานหลักแบบฟังก์ชันความกลมกลืนไคส์กั๊ตสูงสุด
โดยการประเมินความกลมกลืนแบบจำลองรวม และ การ
ประเมินแบบจำลองการวัด ดังนี้

การประเมินความกลมกลืนแบบจำลองวิจัย
รวมทั้งหมด ได้ผลการวิเคราะห์ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ค่ามาตรฐานของรูปแบบการรับรู้ของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองการวิจัยการรับรู้
ของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วย
องค์ประกอบ 5 ชนิด คือ ด้านต้นทุนของการท่องเที่ยว
การรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว การใช้ทรัพยากร
ด้านการท่องเที่ยว ชุมชนสนับสนุนการพัฒนาแหล่ง

ท่องเที่ยว และทัศนคติต่อระบบนิเวศ (Attitude) โดยมีค่า
ไค-สแควร์ของแบบจำลองสุดท้าย เท่ากับ 191.48องศา
อิสระเท่ากับ 84 และ P-value เท่ากับ 0.000 นั้นแสดงว่า
แบบจำลองการวิจัยมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.000 กล่าวอีก
นัยหนึ่ง แบบจำลองการวิจัยไม่มีความกลมกลืนกับข้อมูล

เชิงประจักษ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.000 ถึงอย่างไรก็ตาม การประเมินความกลมกลืนของแบบจำลองการวิจัย ยังต้องพิจารณาดัชนีความกลมกลืน ดังนี้ อัตราส่วนระหว่างค่าไค-สแควร์กับองศาอิสระเท่ากับ 2.279 (191.48/84), ดัชนี GFI เท่ากับ 0.95 AGFI เท่ากับ 0.91 CFI เท่ากับ 0.96 และ RMSEA เท่ากับ 0.05 ซึ่งผ่านเกณฑ์การ

ประเมิน (Hu and Bentler, 1999) ดังนั้นแบบจำลองการวิจัยจึงมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

การประเมินแบบจำลองการวัด

การประเมินความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของโครงสร้างสำหรับการวิจัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของแบบจำลองการรับรู้ของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

โครงสร้าง (Constructs)	ตัวชี้วัด	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ	t-value	ρ_c	ρ_v	แอลฟาครอนบาค
ต้นทุนของการท่องเที่ยว (Cost)	X1	0.72	-	0.46	.33	.73
	X2	0.55	6.08*			
	X3	0.55	6.10*			
	X4	0.45	5.29*			
การรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว (Benefit)	X5	0.77	-	.63	.56	.90
	X6	0.78	12.72*			
	X7	0.77	12.61*			
	X8	0.80	13.03*			
	X9	0.68	10.95*			
	X10	0.69	10.99*			
การใช้ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว (Use)	X11	0.75	-	.63	.56	.89
	X12	0.83	13.35*			
	X13	0.81	13.04*			
	X14	0.70	11.02*			
	X15	0.63	9.86*			
ชุมชนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (Gov)	X16	0.75	-	.60	.53	.85
	X17	0.60	8.83*			
	X18	0.73	10.72*			
	X19	0.81	11.67*			
ทัศนคติต่อระบบนิเวศ (Attitude)	X20	0.84	-	.61	.54	.84
	X21	0.74	12.98*			
	X22	0.75	13.93*			
	X23	0.75	13.19*			
	X24	0.50	8.01*			

ที่มา : การประเมินความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของโครงสร้างสำหรับการวิจัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ข้อมูลจากตารางที่ 3 แสดงค่าความเชื่อมั่นของแบบจำลองการวัดโครงสร้างการรับรู้และทัศนคติของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้นค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loadings) ของมิติด้านต้นทุนของการท่องเที่ยว การรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว การใช้ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว ชุมชนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทัศนคติต่อระบบนิเวศ เท่ากับ 0.45-0.72, 0.68-0.80, 0.63-0.83, 0.60-0.81 และ 0.50-0.84 ตามลำดับ ค่าที่ของมิติด้านต้นทุนของการท่องเที่ยว การรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว การใช้ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว ชุมชนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทัศนคติต่อระบบนิเวศ เท่ากับ 5.29-6.08, 10.95-13.03, 9.86-13.35, 8.83-11.67, และ 8.01-13.93 ตามลำดับ ความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (ρ_c) ของมิติด้านต้นทุนของการท่องเที่ยว การรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว การใช้ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว ชุมชนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทัศนคติต่อระบบนิเวศ เท่ากับ 0.46, 0.63, 0.63, 0.60, และ 0.61 ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่ถูกสกัด (ρ_v) ของมิติด้านต้นทุนของการท่องเที่ยว การรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว การใช้ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว ชุมชนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทัศนคติต่อระบบนิเวศ เท่ากับ 0.33, 0.56, 0.56, 0.53 และ 0.54 ตามลำดับค่าแอลฟาครอนบาคของมิติด้านต้นทุนของการท่องเที่ยว การรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว การใช้ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว (Use) ชุมชนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทัศนคติต่อระบบนิเวศ เท่ากับ 0.73, 0.90, 0.89, 0.85, และ 0.84 ตามลำดับ

จากค่าสถิติดังกล่าวแสดงว่า แบบจำลองการวิจัยค่อนข้างมีความเชื่อมั่น (Bagozzi, 1988; Fornell and Larcker, 1981) จากตารางที่ 4 แสดงค่าความเที่ยงตรงเชิงเหมือน (Converge validity) โดยการประเมิน

ค่าที (t-test) ของค่าน้ำหนักองค์ประกอบจะต้องมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Anderson and Gerbing, 1988)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของการรับรู้การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ด้านต้นทุนของการท่องเที่ยว การรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว การใช้ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว ชุมชนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทัศนคติต่อระบบนิเวศ มีค่าเท่ากับ 0.20 0.34 0.34 0.23 0.82 0.66 0.76 0.72 0.75 และ 0.78 และมีค่าที (t-values) อยู่ระหว่าง 3.79 – 9.50 แสดงว่าองค์ประกอบของการรับรู้การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงยอมรับสมมติฐานของการวิจัยที่ว่ามีความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่าง ต้นทุนของการท่องเที่ยวการรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว การใช้ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวชุมชนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และ ทัศนคติต่อระบบนิเวศของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

อภิปรายผล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่าโมเดลการวิจัยมีความเที่ยงตรงเชิงการจำแนกและเชิงลู่เข้าหากันขององค์ประกอบด้านการรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว การใช้ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวชุมชนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและ ทัศนคติต่อระบบนิเวศ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนักวิจัยหลายท่าน ดังนี้ การศึกษาของ Andereck et al. (2005) ที่พบว่าโมเดลมีองค์ประกอบด้านการรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวการใช้ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวชุมชนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และทัศนคติต่อ

ระบบนิเวศรวมทั้งเสนอว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก่อให้เกิดผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ แต่ในขณะเดียวกันจะทำลายสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม Dyer et al. (2007) Ko and Stewart (2002) ศึกษาการรับรู้ของประชาชนในชุมชนของรัฐวอชิงตันและไอดาโฮของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วย การรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว การใช้ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวชุมชนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและทัศนคติต่อระบบนิเวศรวมทั้งเสนอว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก่อให้เกิดผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ นอกจากนี้ Buckley (2004) ได้เสนอแนะว่าต้นทุนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือการทำลายหรือเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน Gursoy and Rutherford (2002, 2004, 2009) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้เพิ่มรายได้และเกิดการจ้างงานในชุมชน การศึกษาพบว่าชุมชนจะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มนันทนาการและสันติภาพ Choi and Murray (2010) พบว่าประชาชนที่พักอาศัยในชุมชนรับรู้ว่าการท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางบวกต่อเศรษฐกิจของชุมชน เช่น ความหลากหลายของธุรกิจ รายได้จากภาษีเงินได้ มีงานทำ Nunkoo and Gursoy (2011), Kaiser et al. (1999) และ Akis et al. (1996) เสนอแนะว่าประชาชนที่พักอาศัยในชุมชนรับรู้ถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ

นอกจากนี้งานวิจัยครั้งนี้ยังมีความสอดคล้องกับนักวิจัยอีกหลายท่าน ดังนี้ Garrod et al., (2006) เสนอกรอบแนวคิดของการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ทุนของต่างจังหวัด/ชนบท ได้แก่ ทุนทางสังคม ทุนทางธรรมชาติ อุตสาหกรรมท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว โดยองค์ประกอบทั้งสามส่วนจะมีความสัมพันธ์กัน คือการใช้สิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวทรัพยากรธรรมชาติ ประสพการณ์ และภาพลักษณ์ของ

แหล่งท่องเที่ยวและการลงทุนในชนบทเป็นความสัมพันธ์ระหว่างทุนของชนบทกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจจากประสบการณ์ในชนบทและผลกระทบของการลงทุนในชนบทเป็นความสัมพันธ์ระหว่างทุนของชนบทกับนักท่องเที่ยว สินค้าเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ของการท่องเที่ยวและรายได้จากผลิตภัณฑ์ของการท่องเที่ยวและประสบการณ์ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว Shikida et al. (2010) กล่าวว่าความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวกับตัวกลางเพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งจัดกลุ่มเป็น 2 ส่วน คือ สมาชิกภายในชุมชน และ สมาชิกภายนอกชุมชน กล่าวคือสมาชิกภายในชุมชน คือ ทรัพยากรด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม มนุษย์ของแหล่งท่องเที่ยว และคนกลางภายในชุมชน ในขณะที่สมาชิกภายนอกชุมชนคือนักท่องเที่ยวและบริษัทนำเที่ยว การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในชุมชนและสมาชิกภายนอกชุมชน โดยโมเดลมีขั้นตอนการพัฒนา 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การเพิ่มคุณค่า ขั้นที่ 2 การขายและการส่งเสริมการขาย ขั้นที่ 3 การยอมรับของนักท่องเที่ยว ขั้นที่ 4 การพัฒนาชุมชนและการบริหารจัดการทรัพยากร อีกทั้ง Weaver and Lawton (2007) ทบทวนงานวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเสนอกรอบการวิจัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งประกอบด้วยส่วนประกอบ 5 ประการ ได้แก่ อุปทาน อุปสงค์ สถาบัน การควบคุม คุณภาพ และสิ่งแวดล้อมภายนอกของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ศิริฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์ และจิตศักดิ์ พุฒจรรย์, 2545)

สรุปผลการวิจัย

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านต้นทุน

ของการท่องเที่ยวด้านการรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวด้านการใช้ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวด้านชุมชนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และด้านทัศนคติต่อระบบนิเวศ และ ตัวบ่งชี้ 24 รายการ (ดังตารางที่ 1) นอกจากนี้โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว การใช้ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว ชุมชนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกับทัศนคติต่อระบบนิเวศมีความสัมพันธ์ระดับมาก นอกจากนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวกับการรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวมีระดับมากที่สุด ($\phi = 0.82$) ในขณะที่ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบด้านต้นทุนของการท่องเที่ยวกับองค์ประกอบด้านอื่นมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง (Kline, 2005: 121-122; Bollen, 1989: 137-138)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

องค์การบริหารท้องถิ่น สำนักงานการท่องเที่ยวและการกีฬาจังหวัดควรให้ความสำคัญด้านการรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวและด้านการใช้ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวเนื่องจากมีค่าสหสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก กล่าวคือผู้บริหารควรเน้นที่ การมีโอกาสในการทำงาน เพิ่มโอกาสในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ มีสถานที่แหล่งพักผ่อน บ้านเชิง ชุมชนมีรายได้เพิ่ม สถานที่ท่องเที่ยวในเวลาว่าง แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีที่สุด ความพึงพอใจในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามแหล่ง ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ ชุมชนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามวิถีชีวิต และการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีกิจกรรมร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไปผู้วิจัยควรศึกษาในมิติการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงมรดก หรือการท่องเที่ยวชุมชน ตลอดจนทำการศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ควรศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เปรียบเทียบกับการท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เชิงมรดก ควรศึกษานวัตกรรมด้านการท่องเที่ยวควรศึกษาคุณลักษณะขององค์การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Destination Management Organization : DMO) ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณภาพ ความพึงพอใจและการตั้งใจของนักท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยว, ศูนย์. กีฬาและนันทนาการจังหวัดอุดรธานี.

(2549). **แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว**

จังหวัด. จังหวัดอุดรธานี : ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดอุดรธานี.

ศิริฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์ และจิตศักดิ์ พุฒจรรย์. (2545, กรกฎาคม-กันยายน). กลยุทธ์และกระบวนการตลาดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. **จุฬาลงกรณ์วารสาร**. เล่มที่ 1 (ฉบับที่ 3), 83-95.

เศกสรรค์ ยงวนิชย์. (2546). **รายงานฉบับสมบูรณ์ การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Akis, S., Peristianis, N., and Warner, J. (1996). Residents' attitudes to tourism development : The case of Cyprus, **Tourism Management** . VOL 17 (ISS 7), 481-494.

- Andereck, K.L., Valentine, K.M., Knopf, R.C., and Vogt, C.A. (2005). Residents' perceptions of community tourism impacts, **Annals of Tourism Research**. 32 (4) : 512-521.
- Anderson, J.C., and Gerbing, D.W. (1988). Structural equation modeling in practice: A review and recommended two-step approach, **Psychological Bulletin**. 103 (3): 411-423.
- Bagozzi RP, Yi Y (1988). On the evaluation of structural equation models. **Journal of the Academy of Marketing Science**. 16, 74-94.
- Bentler, P. M. (1990). Comparative fit indexes in structural models. **Psychological Bulletin**. 107 (2): 238-246.
- Bentler, P. M., and Bonett, D. G. (1980). Significant tests and goodness-of-fit in the analysis of covariance structures. **Psychological Bulletin**. 88 (3): 588-606.
- Bjork, P. (2000). Ecotourism from a conceptual perspective, an extended definition of unique tourism form. **International Journal of Tourism Research**. (2) : 189-202.
- Bollen, K.A. (1989). **Principles and practice of structural equation modelling**. New York, Wiley.
- Buckley, R. (2004). Partnerships in ecotourism: Australian political frameworks, **International Journal of Tourism Research**. 6 (2): 75-83.
- Choi, H.C., and Murray, I. (2010). Resident attitudes toward sustainable community tourism, **Journal of Sustainable of Tourism**. 18 (4): 575-594.
- Dyer, P., Gursoy, D., Sharma, B., and Carter, J. (2007). Structural modeling of resident perceptions of tourism and associated development on the Sunshine Coast, Australia, **Tourism Management**. 28 (2): 409-422.
- Fornell, C., Larcker, D.F. (1981). Evaluating Structural Equation Models with Unobservable Variables and Measurement Error. **Journal of Marketing Research**. 18 (1) : 39-50.
- Garrod, B., Wornell, T., and Youell, R. (2006), Re-conceptualizing rural resources as countryside capital, **Journal of Rural Studies**, (22) : 117-128.
- Gerbing, D.W., and Anderson, J.C. (1988), An updated paradigm for scale development incorporating unidimensionality and its assessment, **Journal of Marketing Research**. 25 (May): 186-192.
- Gursoy, D., Jurowski, C., and Uysal, M. (2002), Resident attitudes: a structural modeling approach, **Annals of Tourism Research**. 29 (1) : 79-105.
- _____, and Rutherford, D.G. (2004), Host attitudes toward tourism: an improved structural model, **Annals of Tourism Research**, 31 (3) : 495-516.

- Hu, L. and Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in Covariance Structure Analysis: Conventional Criteria versus New Alternatives. **Structural Equation Modeling**, 6(1): 1-55.
- Joreskog, K.G., and Sorbom, D. (1996). **LISREL8: User's reference guide**. Chicago: Scientific Software international.
- Kaiser, W.G., Wolfing, S., and Fuhrer, U. (1999). Environmental attitude and ecological behavior, **Journal of Environment Psychology**. 30: 512-521.
- Kline, R.B. (2005). **Principles and practice of structural equation modelling**. 2nd ed. New York, The Guilford Press.
- Ko, D-W., and Stewart, W.P. (2002). A structural equation model of residents' attitudes for tourism development, **Tourism Management**, 23(5), 521-530.
- Nunkoo, R., and Gursoy, D. (2011). Residents' support for tourism: an identity perspective, **Annals of Tourism Research**. 38(2):1-26.
- Shikida, A., Yoda, M., Kino, A., and Morishige, M. (2010). Tourism relationship model and intermediary for sustainable tourism management: case study of the Kiritappu Wetland Trust in Hamanaka, Hokkaido, **Tourism and Hospitality Research**. 10(2) : 105-115.
- Weaver, D.B. and Lawton, L.J. (2007). Twenty years on: the state of contemporary ecotourism research, **Tourism Management**, 28: 1168-1179.